

УДК [930.25:929Мітюков](477)

Р. Я. ПИРІГ*

**ОЛЕКСАНДР МІТЮКОВ: ДВА ДЕСЯТИЛІТТЯ
НА ЧОЛІ АРХІВНОЇ ГАЛУЗІ
(до 90-річчя від дня народження)**

Мітюков О. Г. – начальник
Головархіву при Раді Міністрів
УРСР. Київ, 1970-і рр.
*Із фондів ЦДКФФА України
ім. Г. С. Пшеничного,
од. обл. 2-154952.*

Висвітлюється життєвий шлях Олександра Георгійовича Мітюкова – визначного організатора архівної справи в УРСР 1970–1980-х років, його діяльність, спрямована на розвиток матеріально-технічної бази державних архівів, забезпечення кваліфікованими кадрами, на вдосконалення архівних технологій, публікацію історичних джерел, розширення міжнародних зв'язків галузі.

Ключові слова: О. Г. Мітюков; Головархів; державні архівні установи; архівосховища; страховий фонд документів; публікація історичних джерел; кадровий склад.

У кожній сфері людської життєдіяльності височіють постаті, значущість яких в історичній ретроспективі виявляється все рельєфніше. До їх кола належить й Олександр

Георгійович Мітюков – керівник архівної галузі Української РСР у 1969–1988 роках. Це двадцятиріччя в історії архівного будівництва з повним правом можна назвати добою Мітюкова. По-перше, з огляду на істотні здобутки у зміцненні матеріально-технічної бази архівних установ республіки, вдосконаленні архівних технологій, на якісні зміни у кадровому складі фахівців. По-друге, враховуючи справжній прорив

* *Пиріг Руслан Якович* – доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України.

українських архівістів до міжнародної професійної спільноти. По-третє, незаперечний особистий внесок керівника державної архівної служби у її розвиток.

Безперечно, було б відступом від історичної правди не згадати про ще одну потужну постать на ниві архівного будівництва – Семена Даниловича Пількевича, який понад двадцять років (1948–1969) очолював Архівне управління при МВС, а згодом при Раді Міністрів УРСР. З його іменем пов'язують післявоєнну відбудову архівних установ і насамперед завершення тривалого зведення комплексу споруд по вул. Солом'янській, яке дало змогу розв'язати гостру проблему збереженості документів центральних державних архівів. Напрацювання попередника стали тим плацдармом, з якого новий керманіч архівів О. Г. Мітюков розпочав роботу щодо подальшого розвитку галузі. Загалом на початку 1990-х років незалежна Україна отримала у спадок від радянського часу архівне господарство, вибудоване під керівництвом цих двох “китів” архівної справи. Їхня праця заслуговує на пам'ять і шану.

Подаючи цей нарис про життя і діяльність О. Г. Мітюкова, автор не ставить за мету створити формальний життєпис одного з вищих державних урядовців УРСР. Адже для мене Олександр Георгійович не персонаж минулої історичної доби, а цілком реальна людина, з якою мене пов'язують кілька десятиліть службових і товариських стосунків. Саме ця обставина спонукає у біографічну канву вплітати власні рефлексії та спогади про цю неординарну постать.

О. Г. Мітюков народився 20 квітня 1923 р. у с. Підболоття, нині Бабушкінського району Вологодської області, у селянській сім'ї Георгія (Єгора) і Лукії Мітюкових. Закінчив семирічну школу, а потім Архангельське педагогічне училище. У червні 1941 р. Олександр став курсантом Ленінградського артилерійського училища. Він належить до того покоління, чиє доросле життя розпочалося з важких випробувань війною, і до тих небагатьох щасливців, хто вижив у її смертоносному вирі, дійшовши до переможного травня 1945 р.

Воєнні дороги артилериста О. Г. Мітюкова пролягли через Карельський, Західний, Південно-Західний, Сталінградський, 2-й, 3-й, 4-й Українські фронти. Він брав участь у захисті Ленінграда, Москви, Сталінграда, визволенні країн Європи. У 1943 р. командир батареї О. Г. Мітюков став членом ВКП(б). Тричі був поранений – під Можайськом, Сталінградом і Будапештом. Останнє поранення виявилось настільки важким, що потребувало понад піврічного лікування. Демобілізувався у липні 1945 р.¹.

Після приїзду до Києва працював викладачем індустріального технікуму трудових резервів, навчався у педагогічному інституті, закінчивши який отримав фах учителя історії середньої школи. У цей час зустрів свою супутницю життя – філолога Вікторію Юзвенко. 1952 р.

у подружжя народився син Ігор. Молодий, енергійний, освічений спеціаліст був рекомендований на партійну роботу – завідувачем парткабінету Жовтневого райкому, а потім інструктором відділу пропаганди Київського міськкому партії. Обирався депутатом районної ради.

Від початку 1955 р. О. Г. Мітюков працює інструктором, консультантом відділу науки і культури ЦК Компартії України. У 1961–1964 рр. навчався в аспірантурі Академії суспільних наук при ЦК КПРС. Успішно захистив кандидатську дисертацію на тему “Зростання творчої активності робітничого класу в промисловості України (1956–1961)”². Наступного року працю було видано у монографічному форматі³.

Після навчання О. Г. Мітюков повертається в апарат ЦК на посаду завідувача сектору суспільних наук. До сфери його функціональних обов’язків належала робота з колективами та партійними організаціями академічних установ, вузівських кафедр суспільствознавчого профілю, а також архівна справа. Йому довелося тісно співпрацювати з керівництвом Архівного управління, брати участь у засіданнях колегії, партійних зборах, розв’язанні кадрових питань, підготовці постанов директивних органів щодо діяльності архівних установ, зокрема стосовно прискорення будівництва комплексу споруд на Солом’янці. Загалом п’ять років партійного “кураторства” дали О. Г. Мітюкову чітке уявлення про стан та проблеми архівного будівництва в республіці, підготували до зайняття посади керівника галузі.

У жовтні 1969 р. О. Г. Мітюков був призначений начальником Архівного управління при Раді Міністрів УРСР. За його ініціативи у червні 1970 р. уряд ухвалив постанову “Про заходи по поліпшенню архівної справи у міністерствах, відомствах і державних архівах республіки”⁴. На її виконання було складено комплексний п’ятирічний план роботи галузі. Взагалі з приходом нового керівника, як відзначають колеги, посилювався контроль за виконанням рішень директивних органів, ухвал колегії та власних наказів. Стиль його роботи як адміністратора відзначався діловитістю і вимогливістю. О. Г. Мітюков домагався підвищення статусу Архівного управління. У квітні 1974 р. його було реорганізовано в Головне архівне управління при Раді Міністрів УРСР.

Новий керівник галузі енергійно взявся за вирішення нагальних питань, насамперед подальшого зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ. У 1972–1975 рр. за індивідуальним проектом було зведено триповерхову будівлю Центрального державного архіву кінофотофонодокументів загальною площею понад 3 тис. кв. м.⁵ У наступні роки були введені у дію нові споруди Волинського, Дніпропетровського, Запорізького, Кримського, Кіровоградського обласних державних архівів місткістю сховищ понад 11 мільйонів справ. Станом на 1974 р. держархіви мали 10 спеціалізованих архівосховищ, решта розміщувалася у пристосованих приміщеннях, в тому числі й культового при-

значення⁶. Велася активна робота щодо заміни дерев'яних стелажів на металеві, встановлення пожежно-охоронної сигналізації, виготовлення картонажів. Однак, незважаючи на постійне зростання асигнувань на розвиток матеріально-технічної бази, зокрема у 1987 р. вони становили 1 млн. 738 тис. крб., розпочате будівництво архівних споруд Київського, Тернопільського обласних та Севастопольського міського архівів до кінця 1980-х рр. завершити не вдалося.

Чимало зусиль докладав О.Г.Мітюков до налагодження роботи новостворених Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва (1967), Центрального державного архіву науково-технічної документації (1969) – унікальних за складом документів архівосховищ, Літературно-меморіального будинку-музею О.Корнійчука. Надзвичайно копіткою справою було й переміщення документів Центрального державного архіву Жовтневої революції з Харкова до Києва⁷.

У центрі уваги апарату Головархіву перебували питання комплектування та забезпечення збереженості документального складу архівів. Постійно зростали обсяги прийнятих на постійне зберігання документів. Так, у 1980 р. надійшло 707 тис. справ на паперовій основі, 31,6 тис. фотодокументів і 4,4 тис. кінодокументів⁸. Поповнення технічного обладнання зональних лабораторій з мікрофільмування, реставрації та ремонту документів дозволило значно інтенсифікувати створення страхового фонду. На середину 1980-х рр. такі підрозділи вже діяли у всіх держархівах України, а страховий фонд становив понад 90 млн. кадрів⁹. Впорядкуванню документів сприяла й діяльність госпрозрахункових груп при архівах. У 1973 р. у їх складі працювало близько 500 осіб, а в 1980 р. – понад 800¹⁰.

Державні архіви республіки продовжували роботу щодо вдосконалення науково-довідкового апарату. Насамперед це стосувалося його традиційних елементів – описів, картотек, оглядів. У 1980-х рр. були видані та перевидані путівники по фондах державних архівів Харківської, Полтавської, Івано-Франківської, Донецької, Миколаївської областей. За редакцією О.Г.Мітюкова вийшов довідник “Государственные архивы Украинской ССР”¹¹.

Керівник Головархіву активно сприяв впровадженню технічних новацій в галузі. Підтримав винахідницьку працю директора ЦДАКФФД УРСР Г. Пшеничного (створення спеціального стелажу для зберігання кінодокументів), який у 1984 р. був відзначений Золотою медаллю ВДНГ СРСР¹². Питанням нової техніки в архівній справі присвячені доповіді О. Г. Мітюкова на XIII міжнародній конференції Круглого столу архівів (Бонн, 1971) та VII міжнародному конгресі архівів (Москва, 1972).

У 1970-ті рр. істотно посилилася роль Головархіву у вдосконаленні діловодства, яке поряд із архівною справою стало одним із функціо-

нальних напрямів його діяльності. В рамках загальносоюзних стандартів у республіці розроблялася власна науково-методична та нормативна база, яка сприяла уніфікації діловодних технологій, а в остаточному підсумку позитивно позначалася на поліпшенні архівної справи. Питання розвитку діловодства як важливого чинника управлінських процесів висвітлювалися на сторінках журналу “Архіви України”, у доповідях на наукових конференціях, методичних семінарах тощо.

О. Г. Мітюков постійно дбав про поліпшення кадрового складу фахівців галузі, насамперед її керівних ланок. Він високо цінував випускників єдиного в державі профільного вузу – Московського державного історико-архівного інституту (МДІАІ). Його вихованці К. Новохатський, Г. Портнов, Л. Лозенко були запрошені до апарату Головархіву і згодом очолили його провідні підрозділи. Багато директорів архівів також мали вищу архівну освіту: Л. Гісцова (ЦДІАК), О. Мацюк (ЦДІАЛ), І. Субботіна, Л. Гурбова (Крим), Л. Виноградова (Херсон), Г. Казанцева (Суми), Ю. Ляпунов (Чернівці) та інші. Підвищення фахового рівня керівників архівних установ республіки також відбувалося на базі МДІАІ. При Головархіві та облдержархівах діяли науково-технічні семінари, курси підвищення кваліфікації, здійснювався обмін досвідом.

Проте основним джерелом поповнення архівних установ фахівцями з вищою освітою був історичний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка, який готував істориків-архівістів. О. Г. Мітюков мав гарні ділові стосунки з завідувачем кафедри архівознавства і спеціальних історичних дисциплін професором В. Стрельським. Учений був членом колегії Головархіву, членом редколегії журналу “Архіви України”, членом науково-методичної ради, брав участь у міжнародних архівних конференціях, виступав консультантом видання архівних довідників тощо. Головархів у свою чергу забезпечував студентів базами практики, а керівники держархівів мали можливість відбирати майбутніх колег. І все ж питома вага фахівців із спеціальною вищою освітою залишалася недостатньою. Станом на початок 1985 р. з 3,3 тис. працівників архівних установ вищу (історичну та історико-архівну) освіту мали 973 особи, з них 215 випускників МДІАІ¹³.

Ще одна сторінка біографії О. Г. Мітюкова – організатора архівної справи і науковця-історика – тісно пов’язана з підготовкою фундаментальної “Історії міст і сіл Української РСР” у 26-ти томах. Він був членом Головної редакційної колегії видання, спрямовував колективи архівістів на виявлення історичних джерел та брав особисту участь у підготовці окремих нарисів. Питанням розширення джерельної бази багатотомної “Історії міст і сіл” він присвятив спеціальну статтю у журналі “Архіви України”¹⁴. Проведена велетенська робота: у 1341 нарисі та 8319 історичних довідках про міста і села України були використані документи понад 9 тис. фондів та 10 тис. фотодокументів. По завершен-

ні видання матеріали роботи Головної та обласних редколегій були прийняті на державне архівне зберігання¹⁵. Про участь архівістів України у цьому масштабному видавничому проєкті О. Г. Мітюков доповідав на XIV міжнародній конференції Круглого столу архівів (Оттава, 1974).

Загалом у 1970–1980-ті рр. публікація документів і матеріалів була одним із головних напрямів діяльності архівних установ республіки. Вона здійснювалася спільно з науковцями Інституту історії та іншими академічними установами, Інститутом історії партії при ЦК Компартії України, вищими навчальними закладами. Із створенням у 1969 р. Археографічної комісії АН УРСР О. Г. Мітюков увійшов до складу її бюро поряд із відомими ученими К.Гуслистим, В.Стрельським, Ф.Шевченком та іншими. Був розроблений перспективний видавничий план щодо видання понад 40 томів документальних публікацій¹⁶. Однак розгорнути діяльність комісія так й не змогла. Відновила діяльність тільки у 1987 р.

Слід відзначити, що археографічна робота державних архівних установ здійснювалась планово: складалися п'ятирічні та довгострокові видавничі плани, координаційні плани роботи. Під керівництвом Олександра Георгійовича був розроблений перспективний план видавничої роботи на 1986–2000 рр., який повністю реалізовувати не вдалося. Ці питання розглядалися на засіданнях колегії главку, відзначалися наказами керівника відомства, перевірялися спеціальними комісіями. У 1976–1988 рр. колективи держархівів взяли участь у підготовці 98 збірників документів. Серед них багатотомні видання: “Промисловість і робітничий клас УРСР”, “Історія колективізації сільського господарства”, “Українська РСР у Великій Вітчизняній війні”, “Культурне будівництво в УРСР” та інші¹⁷.

Як головний редактор науково-практичного журналу “Архіви України” О. Г. Мітюков приділяв значну увагу висвітленню питань теорії і практики архівної справи, публікації архівних, в тому числі й кінофотодокументів, матеріалів засідань колегії, підсумків соціалістичного змагання тощо. Систематично публікувалися матеріали про передовий досвід роботи архівних установ. За підрахунками тодішнього заступника головного редактора журналу В. Волковинського, у 1971–1985 рр. журнал подав близько 600 таких матеріалів¹⁸. На сторінках видання з'явилися нові рубрики, присвячені архівній справі в інших країнах, огляду зарубіжних архівознавчих видань. Начальник і провідні фахівці Головархіву були постійними авторами журналу. Про його популярність свідчили й досить великі накладі – 15–17 тис.

Незважаючи на завантаженість адміністративною роботою, О. Г. Мітюков активно займався науковими дослідженнями з історії архівної справи, теорії і практики архівного будівництва, історичного джерелознавства. Він виступав із доповідями на багатьох республікан-

ських, всесоюзних і міжнародних конференціях. Його творчий доробок як науковця налічує понад 200 праць¹⁹. Серед них особливо слід відзначити ґрунтовну монографію з історії радянського архівного будівництва в Україні, яка й досі не втратила своєї історіографічної та джерелознавчої значущості²⁰. Керівник республіканського архівного відомства виношував ідею створення галузевого науково-дослідного інституту. Проте не дістав підтримки від Головархіву СРСР.

Роки перебування О. Г. Мітюкова на чолі Головархіву УРСР позначені активною інтеграцією до зарубіжної архівної спільноти. Він гідно представляв Україну на міжнародних конгресах архівів у Москві (1972), Вашингтоні (1976), Лондоні (1980), Бонні (1984), Парижі (1988), на багатьох міжнародних конференціях Круглого столу архівів. Його доповіді викликали зацікавленість не тільки колег, але й керівництва Міжнародної ради архівів. Вона ухвалила рішення провести XVI Міжнародну конференцію Круглого столу архівів у вересні 1975 р. в Києві. На цьому поважному міжнародному форумі були представлені архівні служби 35 держав та 7 міжнародних організацій – всього 120 учасників і гостей. Основними темами обговорення стали “Підготовка, перепідготовка і просування по службі в архівах” та “Архіви літератури і мистецтва”²¹. Конференція відбулась на високому рівні та дістала схвальну оцінку зарубіжних колег-архівістів. За цим стояла копітка праця керівника та співробітників Головархіву, колективів архівів. Зрозуміло, що здійснити такий захід без підтримки керівництва республіки у той час було неможливо.

Моє особисте знайомство з О. Г. Мітюковим відбулося на початку 1977 р. під час однієї з нарад у відділі науки і навчальних закладів ЦК Компартії України, у якому я щойно почав працювати інструктором. Познайомив нас світлої пам’яті І. Ф. Курас. У нашому родинному архіві збереглася вручена мені тоді візитна картка начальника Головархіву, кандидата історичних наук О. Г. Мітюкова. Потім ще були епізодичні зустрічі, однак безпосередньо тісні контакти розпочалися лише у 1983 р., коли праця з Головархівом увійшла до кола моїх службових обов’язків як консультанта сектору суспільних наук ЦК. Спілкування з Олександром Георгійовичем, його заступниками В. Кузьменком і О. Коваленком, членами колегії, секретарями партбюро В. Шмельовим і В. Бондарем, членами редколегії журналу “Архіви України” було постійним. П’ять років цієї співпраці дозволили вивчити загальний стан архівної справи, зрозуміти її основні “больові” проблеми, порівняти стан документів державного і компартійного фондів, познайомитися з директорським корпусом держархівів. Тому з повним правом зараховую О. Г. Мітюкова до своїх учителів на архівній ниві. Отримані знання стали у пригоді під час моєї праці на чолі ЦДАГО та Головархіву – Держкомархіву України (1991–2002 рр.).

Безперечно, О. Г. Мітюков був людиною свого часу, керівником з певним адміністративним і політичним досвідом. Його прихід на посаду глави архівного відомства припав на період згортання шелестівської подвійної лояльності, маневрування між союзними і місцевими інтересами, посилення ідеологічного диктату керівної партії, неухильного дотримування республіканським керівництвом директив союзного центру. Архівні установи у своїй діяльності мали керуватися методологічними принципами партійності та класовості. Особливо зримо це виявлялося у публікаторській, виставковій, просвітницькій діяльності. Домінувала революційна, більшовицька, радянська проблематика, першочергова увага приділялася ювілейним темам – ленінській, Жовтневої революції, утворення СРСР тощо. З видавничих планів були вилучені вже підготовлені до друку “Щоденник Олександра Кістяковського”, збірник “Кирило-Мефодіївське товариство”, недоцільним визнано й публікацію документів Архіву Коша Запорозької Січі. На таємному зберіганні знаходилися великі комплекси архівних документів з історії національно-визвольного руху, Української революції, діяльності “контрреволюційних”, “буржуазно-націоналістичних” урядів, партій та організацій, дисидентського руху тощо.

Було б перебільшенням зображувати О. Г. Мітюкова як адепта демократизації архівної справи в республіці. І все ж слід визнати, що в другій половині 1980-х рр., у зв'язку з загостренням політичної кризи в країні, посиленням суспільної уваги до історичної інформації, він усвідомлював необхідність розширення доступу до архівних документів. У 1987 р. архіви розпочали часткове зняття обмежень доступу до фондів місцевих установ державних утворень революційної доби 1917–1920 рр., документів про голод початку 1930-х рр. та інші. На середину 1988 р. такі обмеження було знято з 16 тис. справ²². Саме цим було започатковано подальше масштабне розсекречення документів Національного архівного фонду України.

В умовах проголошеного союзним керівництвом у середині 1980-х рр. курсу на “перебудову” О. Мітюков вніс до Ради Міністрів УРСР пропозиції щодо вдосконалення управління архівними установами. Йшлося про ліквідацію архівних відділів облвиконкомів і передачу їх функцій обласним державним архівам. Слід відзначити, що Головархів СРСР не підтримав цю ідею, а стаття на дану тему начальника організаційного відділу Головархіву УРСР К. Новохатського не була рекомендована до публікації в журналі “Советские архивы”. Проте уряд у липні 1988 р. ухвалив постанову “Про вдосконалення управління архівною справою в республіці”, відповідно до якої архівні відділи були ліквідовані. Ця новація викликала тоді неоднозначне сприйняття, однак тільки в умовах незалежної України стала очевидною її доцільність. Це дозволило сконцентрувати в облархівах не лише документи державних установ, але й матеріали компартії та КДБ, передані на дер-

жавне зберігання. Управлінські функції архівів згодом стали вагомими підставами для отримання їх фахівцями статусу державних службовців.

У квітні 1988 р. О.Г.Мітюкову виповнилося 65 років. У той час мені доводилося з ним багато спілкуватися як з питань архівної справи, зокрема щодо бюджетного запиту Головархіву на наступний рік, змін у директорському корпусі, порядку денного засідань колегії, так й щодо розвитку суспільно-політичної ситуації в республіці. Певні політичні дії керівництва КПРС він не сприймав, проте залишався таким же енергійним і цілеспрямованим. Працівники апарату Головархіву готували матеріали до річного звіту та майбутніх планів роботи, була визначена дата підсумкового засідання колегії. І все ж “перебудовна” хвиля його не оминула.

Восени 1988 р. у вищих партійних і радянських органах відбувалася структурна реорганізація, ротація керівних кадрів. В апараті ЦК Компартії України ліквідовувалися відділи пропаганди і агітації, науки і навчальних закладів, культури, функції яких перебрав новостворюваний ідеологічний відділ. Завідувач відділу культури Б. В. Іваненко виявив бажання зайняти посаду начальника Головархіву УРСР, одержавши при цьому безпосереднє “добро” В. В. Щербицького. Мені дісталася важка і малоприємна місія запросити Олександра Георгійовича до ЦК і повідомити йому про це рішення. Очевидно, він не був готовий до такого повороту подій, однак звістку сприйняв спокійно і з гідністю. 30 листопада 1988 р. датоване його звільнення з посади начальника Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР.

На початку наступного року О. Г. Мітюков попросив допомоги у працевлаштуванні. Йшлося про відділ архівних фондів ЦНБ АН УРСР. З цього приводу я потелефонував Б. Є. Патону, який дуже тепло відгукнувся про Олександра Георгійовича, пригадав їхню спільну поїздку до Угорщини і розповіді О. Г. Мітюкова про важкі бої за її визволення. Президент Академії наук без вагань підтримав наше прохання. З березня 1989 р. по липень 2008 рр. О. Г. Мітюков працював старшим, провідним науковим співробітником, завідувачем відділу Інституту архівознавства НБУВ.

За час роботи в інституті займався розробкою нормативно-методичних документів, які регламентують роботу ділових і архівних підрозділів організацій, що входять до складу НАН України, зокрема положення про Архівний фонд НАН України, положення про Інститут архівознавства НБУВ, методичні рекомендації зі складання науково-довідкового апарату до документів наукових та науково-технічних архівів академічних установ і організацій, примірну номенклатуру установ НАН України, методичні рекомендації з її розробки та застосування.

О. Г. Мітюков був одним із укладачів збірника законодавчих актів, нормативних і методичних документів “Архівна справа і діловодство в Національній академії наук України” (2002). Як голова експертно-

перевірної комісії НАН України вирішував питання, пов'язані з проведенням експертизи цінності документів та формуванням архівних фондів видатних науковців і академічних установ, брав участь у розробці переліку документів зі строками зберігання, що утворюються в діяльності НАН України та її установ (2005). Був одним із організаторів та активним учасником роботи, спрямованої на розширення доступу до архівних фондів, що зберігаються в системі НАН України, членом редакційних колегій збірників документів і матеріалів "Історія НАН України" та першого путівника по архівних фондах установ НАН України (2008)²³.

О. Г. Мітюков не припиняв зв'язків із колегами по апарату Головархіву, відвідував заходи щодо вшанування архівістів-ветеранів Великої Вітчизняної війни, відзначення Дня працівників архівних установ. Мені особисто як Голові Державного комітету архівів доводилося звертатися до нього за порадами і підтримкою. Наведу лише один приклад неоціненної допомоги родини Мітюкових архівістам. У грудні 2001 р. Верховна Рада України ухвалила нову редакцію закону про Національний архівний фонд, за яким працівники центральних архівних установ мали отримати статус державних службовців. Мінекономіки, Мін'юст і Голова держслужба не висловили до нього зауважень, однак чиновники Мінфіну, очолюваного І. О. Мітюковим, різко заперечували і готували на закон вето Президента. На наше прохання Олександр Георгійович переговорив з міністром, і той пообіцяв уважно розглянути питання особисто, й воно було згодом позитивно вирішено.

Заслуги О.Г.Мітюкова у захисті Вітчизни, розвитку науки і освіти, архівної справи гідно оцінені державою. Він нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни I і II ступеня, Червоної Зірки, "Знак Пошани", Богдана Хмельницького, багатьма медалями. Йому присвоєно почесне звання Заслужений працівник культури УРСР. Він також удостоєний низки галузевих відзнак, в тому числі першим – "Почесний архівіст України".

Пішов із життя О. Г. Мітюков 22 липня 2011 р.

Внесок Олександра Георгійовича у розвиток архівної справи в Україні вагомий і заслуговує на визнання та пошану. Його яскравий життєвий шлях гідний створення наукової біографії, а діяльність як архівіста і вченого потребує спеціального наукового дослідження. Це б дозволило глибше персоніфікувати важливий етап державного архівного будівництва і стало б гідним внеском у вивчення історії архівної справи в Україні – справи, якій самовіддано служив Олександр Георгійович Мітюков.

¹ Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 62, спр. 4240, арк. 197 зв. – 204.

² Там само, арк. 205–211.

- ³ Рабочий класс Украины в борьбе за развитие промышленности. – К., 1965.
- ⁴ Архіви України. – 1970. – № 5. – С. 3–5.
- ⁵ Архівні установи України. Довідник. Т. I. – К., 2005. – С. 129.
- ⁶ Архіви України. – 1974. – № 2. – С. 4.
- ⁷ Українська архівна енциклопедія. – К., 2008. – С. 145, 156, 816.
- ⁸ Архіви України. – 1981. – № 1. – С. 4.
- ⁹ Нариси історії архівної справи в Україні. – К., 2002. – С. 480.
- ¹⁰ Архіви України. – 1974. – № 2. – С. 10; 1981. – № 6. – С. 13.
- ¹¹ Государственные архивы Украинской ССР: справочник. – К., 1988.
- ¹² Українські архівісти (XIX–XX ст.). Біобібліографічний довідник. – К., 2007. – С. 519.
- ¹³ Нариси історії архівної справи в Україні. – С. 483.
- ¹⁴ Архіви України. – 1974. – № 2.
- ¹⁵ Архіви України. – 1974. – № 2. – С. 8–9.
- ¹⁶ Інститут історії НАН України. 1936–2006. – К., 2006. – С. 29.
- ¹⁷ Нариси історії архівної справи в Україні. – С. 503, 507.
- ¹⁸ Там само. – С. 523.
- ¹⁹ Олександр Митюков: бібліографічний покажчик. До 80-річчя від дня народження. – К., 2002. – 66 с.
- ²⁰ Митюков О. Радянське архівне будівництво на Україні. 1917–1973. – К., 1975.
- ²¹ Нариси історії архівної справи в Україні. – С. 531.
- ²² Там само. – С. 481.
- ²³ Інститут архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, ф. НБУВ, оп. 3 зв., спр. 808, арк. 1–60.

Освещается жизненный путь Александра Георгиевича Митюкова – выдающегося организатора архивного дела в УССР 1970–1980-х годов, его деятельность, направленная на развитие материально-технической базы государственных архивов, обеспечения их квалифицированными кадрами, на совершенствование архивных технологий, публикацию исторических источников, расширения международных связей отрасли.

Ключевые слова: А. Г. Митюков; Главархив; государственные архивные учреждения; архивные хранилища; страховой фонд документов; публикация исторических источников; кадровый состав.

The is highlighted the life and career of Oleksandr Heorhiyovych Mityukov – the great developer of the archival affairs in USSR during 1970-1980, his activity directed to the development of the technical basis of the State archives; to the providing with the qualified employees; to the improvement of the archival technologies; the publication of the historical sources; the development of the international relations.

Keywords: O. H. Mityukov; Golov-Archives; the State archival institutions; the archival repositories; the insurance fond of documents; the publication of historical sources; the personnel.